

kapitoly poskytl krátké shrnutí toho, k čemu ve výkladu dospěl. Usnadnilo by to orientaci v textu i plynulejší sledování hlavní myšlenky celé práce. Kniha je ale v každém případě významným literárněanalytickým počinem, obohacujícím medievistiku o nový a relevantní pokus o porozumění středověkému literárnímu textu.

ZUZANA SMETANOVÁ

David RADEK, *Bolek V. Opolský (okolo 1400 – † 1460). Život a legenda*, Slezská univerzita v Opavě, Opava 2018

310 s., ISBN 978-80-7510-282-9

V roce 2017 obhájil opavský historik David Radek disertaci věnovanou opolskému knížeti Bolkovi V, která se v následujícím roce – poté, co se její autor etabloval jako odborný asistent tamního Ústavu historických věd – dočkala v téměř identickém znění knižní podoby. Urychlené vydání pod hlavičkou Slezské univerzity je také nejslabším místem publikace. Původní text neprošel žádnou redakcí, a tak se v něm lze setkat s velkým množstvím gramatických a stylistických pochybení, překlepů či neobratností, ale i s odlišným psaním konkrétních polských lokalit. Žalostnou estetickou úroveň ani netřeba zmiňovat, neboť je příznačná pro všechny svazky zmíněné univerzitní řady.

Dobrou zprávou naopak je, že s bídnou formou ostře kontrastuje pozoruhodný obsah. Kolem kontroverzní a ideologicky dobře využitelné postavy „slezského husity“ se totiž v průběhu staletí nashromáždilo množství mýtů, aniž by byla opolskému vévodovi věnována adekvátní badatelská pozornost. Obě skutečnosti David Radek umně zužitkoval. Text rozdělil do dvou částí – na „život“ a „legendu“ (tento termín se mi ovšem nezdá úplně vhodný) – a knihu zahájil netradičně právě líčením druhého života. Autor sleduje konstruování Bolkova obrazu a odhaluje nástroje, jejichž prostřednictvím byla utvářena představa opolského knížete jako nenapravitelného heretika, i následný vývoj tohoto obrazu v kontextu konfesních proměn slezského prostředí. Metodicky se přitom opírá o paměťová studia a jeho pozornost se proto přirozeně stáčí k rolí, již Bolek V. hrál v kulturní paměti Slezanů. Samostatnou podkapitolu pak autor oprávněně vyhradil analýze poválečné historiografie, která v souvislosti s nástupem marxismu záměrně

akcentovala husitské smýšlení opolského zeměpána, stejně jako jeho údajné polské cítění.

Ve druhé části knihy Radek konfrontuje dosažený obraz s dikcí dochovaných pramenů. Vychází z oprávněného odmítnutí Bolkových pražských univerzitních studií, z nichž bylo (na základě textu *Hlohovských análů*) postulováno vévodovo domnělé prohusitské cítění. Obdobně Radek vyvrací domněnku o Bolkově konverzi ke kalichu vycházející z jeho krátkého působení po boku polních vojsk, z něhož vévoda – jak se zdá – nevytěžil více než udržení vlastní domény stranou bojových operací. Celou tříletou „husitskou“ epizodu Radek zasazuje do kontextu politického vystupování opolských Piastovců, kteří se při vzájemné součinnosti snažili působit na všech myslitelných frontách. Proto Bolkův stejnojmenný otec zachovával neutralitu, zatímco strýc Bernard aktivně vystupoval na katolické straně. Lavírování mezi protichůdnými mocenskými proudy ostatně Radek odhaluje jako jednu z konstant opolské politiky.

Navzdory uvedeným zjištěním je zřejmé, že na Bolkovi uplivalo stigma spolupráce s kacíři, neboť po odchodu husitských posádek z Poodří se opolský kníže zjevně držel stranou veřejného dění; vrátil se do něho až v době interregna, kdy rázem náležel mezi nejlivnější osobnosti Horního Slezska. Právě postižení přerodu průměrného vévody v dominantní figuru regionu však autor zůstává čtenáři, patrně i kvůli torzovitosti pramenů, dlužen. Není tudíž jasné, proč na konci třicátých let nad své protějšky ničím nevynikající Bolek převyšoval na počátku následujícího desetiletí prestiží svého strýce Bernarda, který byl nadto seniorem rodu, či třeba Mikuláše Ratibořského nebo Konráda Kantnera Olešnického.

Bolkův mocenský vzestup na počátku čtyřicátých let je ale nezpochybnitelný a Radkovi se podařilo postihnout širokou škálu postupů, jejichž prostřednictvím opolský vévoda prosazoval své cíle jak v mírových, tak ve válečných časech. Z líčení však není jasné, kde Bolek přišel k nemalé hotovosti, díky níž se od počátku interregna mocensky uplatňoval (zástava Zlatohorska, koupě biskupského Újezdu a několika vsí v okolí Bytomí), jestliže mu revoluční doba nevynesla větší kořist, jak autor odůvodněně tvrdí. Bezesporu nadsazený zisk z přepadu krakovských kupců, jimž si ovšem Bolek jistě finančně přilepšil, totiž spadá do roku 1444, zatímco zmíněné operace (v hodnotě mnoha stovek zlatých) do dřívějších let.

V kapitole věnované vztahu zeměpána a církve Radek konstatuje, že se Bolkův přístup příliš nelišil od praktik jiných slezských vévodů. Zábor majetku kolegiáty v Horním Hlohově datuje do

roku 1428 a předpokládá, že jím vévoda kompenzoval ztráty způsobené dobytím města husity. Zdůrazňuje přitom výjimečnost tohoto postupu. Vyzdvihuje naopak Bolkovo založení kláštera františkánů-observantů v Horním Hlohově v půli čtyřicátých let, v němž byl kníže později i pohřben. Vyvozuje z toho, že se Bolek ztotožňoval s řádovými ideami i postulátem chudé církve. Nabízí se ale otázka, zda za časným fundováním reformní komunity, mezi jejíž cíle náležel boj s herezí, v jeho sídelním městě nespátrovat spíše Bolkovu snahu o rehabilitaci vlastní reputace. V závěrečné kapitole Radek přibližuje manévrování opolského vévody mezi nástrahami, které vyvstaly s renesancí královské moci v Čechách (opětovné otevření sporu o rozsáhlé statky v Opolsku s Jindřichem Hlohovským) i s obnovením polsko-řádových kontroverzí, jichž Bolek obratně využíval zejména v tzv. válce o Sevěř.

Zdařilá disertace Davida Radka představuje vítané rozhojnění biografii slezských zeměpánů o postavu, která si moderní zpracování stejně vyžadovala, jako zasloužila. Elegantní vykreslení donedávna schematicky líčeného „hrdiny“ přitom jen podtrhuje pozitivní dojem, jímž anotovaná kniha působí.

VIKTOR POHANKA

Heilige, Helden, Wüteriche. Herrschaftsstile der Luxemburger (1308-1437), edd. Martin BAUCH – Julia BURKHARDT – Tomáš GAUDEK – Václav ŽŮREK, Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien 2017 (= Forschungen zur Kaiser- und Papstgeschichte des Mittelalters. Beihefte zu J. F. Böhmer, Regesta Imperii 41)

449 s., ISBN 978-3-412-50164-8

Sborník šestnácti příspěvků a čtyř teoretizujících statí (pozornost si zaslouží především výstižná historiografická reflexe traktování krásného slohu z pera Tomáše Gaudka) je výsledkem projektu Heidelberské akademie věd, na němž se podílely více než dvě desítky mladých německých a českých historiků, převážně doktorandů z Heidelbergu, Prahy, Lipska a Saarbrückenu. Texty vycházejí z jejich vystoupení na konferenci konané v Heidelbergu na přelomu září a října 2013.

Společným jmenovatelem jednotlivých příspěvků je snaha po rozkrytí tzv. stylu vládnutí

lucemburských panovníků, především v duchu teoretických vymezení Petera Morawa. Důraz je kladen na propojení panovnické individuality, kolektivního politického povědomí dvora a utváření správně-politických mechanismů, nezávislých na osobních vazbách. Problém podobných sborníků tkví ve skutečnosti, že dobře cílená snaha popsat a vysvětlit konkrétní jev, v daném případě styl vládnutí, v důsledku sklouzává až k příliš širokému pojetí, v němž jsou za styl vládnutí považovány i jevy, které s ním fakticky nemají nic společného.

Až přílišná rozkročenost je po mém soudu patrná na všech čtyřech tematických celcích, do nichž je kniha rozčleněna. V prvním z nich, „Intentionale Performanz im Rahmen von Ritual und Zeremonie“, lze někdy jen stěží hovořit o stylu vládnutí, i když skutečné rituály či ceremonie k němu jistě patří. Největší pozornost zaslouží studie Martina Baucha, v níž se autor vrací k mnohokrát zkoumanému problému figury černého jezdce, užitě při pražském pohřbu Karla IV. Nic podstatně nového však k dané problematice nepřinesl. Jeho snaha narobovat na Karlův pohřeb koncept o věčném trvání královské moci, o „dvojím těle krále“, je ale po mém soudu do značné míry úspěšná, a to i přesto, že tato idea byla dobově formulována primárně v právní rovině, a nikoli v rovině rituální. Styl vládnutí v tomto oddílu rovněž velmi dobře postihuje Ewa Wólkiewicz, jež interpretuje slavnostní vjezdy vratislavských biskupů do města jako formu faktického převzetí úřadu. Naopak studie Nilse Bocka o heroldech ve dvorském prostředí či Jana Hrdiny a Hartmuta Kühna o poutních odznacích, byť samy o sobě cenné (v případě vystavování ostatků jako specifické formy nábožensko-politické reprezentace), se konceptu stylu vládnutí po mém soudu vymykají.

Rovněž druhý oddíl, „Reflektierte Politikgestaltung“, má svá úskalí. Styl vládnutí je zde velmi dobře postižen ve dvou studiích. Robert Novotný na rozdíl od staršího bádání, jež kladlo důraz na upřednostňování nižší šlechty Václavem IV., převrací optiku a ukazuje, že český král byl ke své formě vlády dotlačen opozičním postojem českého panstva. V tomto ohledu by si styl Václava IV. zasloužil širší srovnání ve středoevropském prostoru, v němž se jak Ludvík Uherský, tak Kazimír Veliký a posléze i Vladislav Jagiełło rovněž museli potýkat s panskou opozicí, aniž by však v konečném důsledku hledali spojení v řadách jednotlivců z řad nižší šlechty. Styl vládnutí Zikmunda Lucemburského jako uherského krále na příkladu činnosti královské rady trefně charakterizuje Márta Kondor. Naopak texty Johanna Abdullahi